

УДК 378.147.091.33-027.22:781.6]:[373.3/5.011.03-051:78]
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/37-2-33>

Ганна ЛЯЦОВА,
orcid.org/0000-0002-7932-7529
викладач циклової комісії музики і хореографії
Фахового коледжу «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(Київ, Україна) hanna.liashchova@gmail.com

Лариса БОНДАРЕНКО,
orcid.org/0000-0001-6913-2448
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри музикознавства та музичної освіти
Інституту мистецтв
Київського університету імені Бориса Грінченка
(Київ, Україна) l.bondarenko@kubg.edu.ua

РОЗВИТОК НАВИЧОК СЛУХОВОГО САМОКОНТРОЛЮ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА НА ЗАНЯТТЯХ З ДОДАТКОВОГО МУЗИЧНОГО ІНСТРУМЕНТУ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У статті розглядається поняття «самоконтроль», його зміст, структура та функції. Проаналізовано наукові праці, у яких визначається сутність понять «музично-слуховий самоконтроль», «слуховий самоконтроль», «інтонаційний самоконтроль» та «вокально-слуховий самоконтроль», їхнє змістовне наповнення, структурні складники, методи та прийоми формування чи розвитку. Висвітлюється найактуальніші праці сучасних науковців, які розглядають самоконтроль майбутніх фахівців у різних видах навчальної та музично-виконавської діяльності. У статті обґрунтовується значущість формування слухового самоконтролю на додатковому музичному інструменті (скрипка). У ході дослідження виявлено, що рефлексія виявляє процеси, які впливають на формування самоконтролю, а саме: самоспостереження, самоаналіз, самооцінку. Слухове самоспостереження – перше, на що здатний студент під час гри. Самоконтроль – інтегративна здатність аналізувати та оцінювати власну поведінку та власну діяльність з метою перевірки досягнутих результатів та приведення їх у відповідність з поставленими особистими цілями. Слуховий самоконтроль будується на здатності людини сприймати, усвідомлювати й оцінювати власний результат. Музично-слуховий самоконтроль – це форма діяльності виконавця, що виявляється в перевірці поставленого завдання, критичній оцінці як звукових результатів, так і самого процесу виконання й виправлення недоліків. Вокально-слуховий самоконтроль – це вміння, що дозволяє студенту контролювати свій спів на рівні відчуттів, відповідних до професійних вимог академічної школи сольного співу. Інтонаційний самоконтроль виступає як умовний рефлекс, який піддається удосконаленню як з боку педагога, так і з боку виконавця завдяки систематичній та цілеспрямованій праці двох сторін. Проаналізувавши наукову літературу, ми дійшли висновку, що наразі існує певна кількість праць науковців з питань дослідження самоконтролю у різних видах діяльності. Але праць, що стосуються проблеми слухового самоконтролю майбутнього вчителя музичного мистецтва на заняттях з додаткового музичного інструменту (скрипка), немає.

Ключові слова: самоконтроль, слуховий самоконтроль, майбутній вчитель музичного мистецтва, додатковий музичний інструмент.

Hanna LIASHCHOVA,
orcid.org/0000-0002-7932-7529
Teacher of the Cycle Commission of Music and Choreography
Applied College “Universum”
of Borys Grinchenko Kyiv University
(Kyiv, Ukraine) hanna.liashchova@gmail.com

Larysa BONDARENKO,
orcid.org/0000-0001-6913-2448
Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the Department of Musicology and Music Education
Institute of Arts
of Borys Grinchenko Kyiv University
(Kyiv, Ukraine) l.bondarenko@kubg.edu.ua

DEVELOPMENT OF HEARING SELF-CONTROL SKILLS OF THE FUTURE TEACHER OF MUSIC IN THE CLASS OF ADDITIONAL MUSICAL INSTRUMENTS AS A PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL PROBLEM

The article considers the concept of self-control, its content, structure and functions. Scientific works are analyzed, which determine the essence of the concepts musical-auditory self-control, auditory self-control, intonation self-control, and vocal-auditory self-control, their content, structural components, methods and techniques of formation or development. The most topical works of modern scientists who consider self-control of future specialists in various types of educational and musical-performance activity are covered. The article substantiates the importance of the formation of auditory self-control on an additional musical instrument (violin). The study found that reflection reveals the processes that affect the formation of self-control, namely: self-observation, self-analysis, self-esteem. Auditory self-observation is the first thing a student is capable of while playing. Self-control is an integrative ability to analyze and evaluate one's own behavior and one's own activity in order to check the achieved results and bring them in line with the set personal goals. Auditory self-control is based on a person's ability to perceive, realize and evaluate their own results. Musical-auditory self-control is a form of activity of the performer, which is manifested in the verification of the task, critical evaluation of both sound results and the process of performance and correction of deficiencies. Vocal-auditory self-control is a skill that allows a student to control his singing at the level of sensations corresponding to the professional requirements of the academic school of solo singing. Intonation self-control acts as a conditioned reflex, which can be improved both by the teacher and the performer due to the systematic and purposeful work of both parties. After analyzing the scientific literature, we came to the conclusion that there are currently a number of works by scientists on the study of self-control in various activities. But there are no works related to the problem of auditory self-control of the future music teacher in classes with an additional musical instrument (violin).

Key words: self-control, auditory self-control, future music teacher, additional musical instrument.

Постановка проблеми. У сучасному суспільному просторі система освіти має створити умови для вдалої самореалізації кожної особистості та її адаптації до соціокультурних перетворень, а саме професійного становлення та фахового зростання. Так, у державних документах «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» (2011), в законах України «Про загальну середню освіту» (1999), «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2017), у Національній стратегії освіти в Україні на період до 2021 року (2013), у Концепції «Нова українська школа» (2016) наголошується на актуальності формування компетентностей особистості, яка здатна вирішувати складні завдання, що виникають у змінному соціокультурному просторі та професійній сфері. Також це стосується й підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. Їхні знання, уміння, комунікативна здатність і відповідальність стають актуальними в контексті руху України до європейського простору, де утверджується культура особистості, а її творчий потенціал вважається національним скарбом у розвинених країнах.

Фахова підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва є складною, вона інтегрує музичну історико-теоретичну, інструментально-виконавську, вокальну, диригентсько-хорову та методичну складові частини. Підготовка сучасного педагога пов'язана з формуванням особистості, що прагне до максимальної реалізації своїх можливостей. Вона спрямована на самоосвіту та на саморозвиток упродовж життя. Також вимагає від студентів

здатності осмислювати, прогнозувати і регулювати свій розвиток і професійну діяльність, що передбачає й володіння навичками самоконтролю.

Аналіз досліджень. Дослідники у галузі психології (Б. Ананьєв, П. Блонський, О. Крутецький, Г. Никифоров) вважають самоконтроль властивістю особистості, суть якої полягає в умінні перевіряти власні дії та вчинки, помічати недоліки і помилки, критично аналізувати їх, знаходити шляхи усунення. У психолого-педагогічній галузі концепцію про рефлексорний характер людської діяльності досліджували (П. Анохін, П. Павлов), про складові елементи і оптимізації процесу навчання (Ю. Бабанський), про поетапне формування розумових дій (П. Гальперін, Н. Талізіна), формування особистості (О. Леонт'єв). та у вивченні психологічних процесів функціонування уявлень (Бай Шаожун, Лі Юе, О. Щербініна та ін.).

У педагогічній галузі досліджували педагогічні засади професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, що роз'ясненні в працях Е. Абдулліна, О. Алексеева, А. Козир, О. Олексюк, О. Рудницької, О. Щолокової. Г. Падалки. Проблеми мистецької освіти та виховання досліджували Л. Бочкарьов, П. Міхель, В. Петрушин; наукової рефлексії музичних здібностей Л. Ауер, І. Гейнріхс, В. Горностаєва, С. Майкапар, Б. Теплов, Ю. Цигареллі; пізнавальні процеси музичного виконавства розглядали В. Бардас, Г. Гофман, Г. Коган, В. Петрушин, Г. Ципін, психологічні механізми концертного стану – Л. Бочкарьов, Г. Коган, Н. Корихалова, Я. Мільштейн,

Ю. Цигареллі. Функції, види, методи й форми контролю досліджували Б. Ананьєв, Г. Вергелес, В. Лозова, В. Полонський, О. Савченко, В. Сухомлинський, П. Блонський, О. Крутецький. У науковій літературі з музичного виконавства проблема самоконтролю розглядається в контексті психологічного забезпечення виконавського процесу Л. Баренбоймом.

Сучасні дослідники також розглядають питання самоконтролю у фаховій підготовці вчителя музичного мистецтва: у диригентській діяльності (Ван Яцзюнь, А. Козир, Л. Уколова та ін.), саморозвитку в процесі вокально-хорового навчання (А. Авдієвський, В. Антонюк, Д. Болгарський, Л. Василенко, А. Єгоров, М. Канерштейн, М. Колесса), на заняттях із постановки голосу (Л. Василенко, М. Павлова, Н. Малишева Г. Панченко та ін.), музично-слуховий самоконтроль (Т. Карнаухова), в ансамблевій та концертмейстерській підготовці (К. Завалко, А. Грінченко, О. Булатова, О. Економова, М. Моїсеєва, Гао Жоцзюнь та ін.), інтонування та музично-виконавська артикуляція (Лу Чен, Л. Маркін), у саморегуляції (В. Арюткін, А. Зайцева, А. Зарицька, Ю. Лисюк, І. Назарова, Н. Щетинська та ін.).

Мета статті: проаналізувати стан розробленості проблеми слухового самоконтролю майбутнього вчителя музичного мистецтва на заняттях з додаткового музичного інструменту.

Виклад основного матеріалу. Суттєву роль у підготовці сучасного вчителя музичного мистецтва відіграє самоконтроль як у пізнавальній, так і в музично-виконавській діяльності. Самоконтроль – інтегративна здатність аналізувати та оцінювати власну поведінку та власну діяльність з метою перевірки досягнутих результатів та приведення їх у відповідність з поставленими особистими цілями, суспільно значущими нормами, правилами, еталонами, і суб'єктивними вимогами та уявленнями. Самоконтроль є невід'ємним регулятивним компонентом будь-якої людської діяльності (ігрової, навчальної, виробничої). (Жоцзюнь, 2016: 44).

Зміст поняття «самоконтроль» розкриває семантика, він складається з двох смислових одиниць, а саме: контроль (фр. – подвійний список) – перевірка, спостереження для встановлення відповідності чого-небудь певним вимогам та складової «само», додавання якої у лінгвістиці має цілком усталене значення, зміст якого полягає у спрямованості дії на того, хто її здійснює (Ильин, 2009: 60). Із цієї позиції методологічна основа вивчення феномену самоконтролю є важливою у процесі підготовки майбутнього вчителя

музичного мистецтва, адже сутнісною ознакою педагогічної діяльності продуктивного рівня є те, що вона завжди пов'язана з особистісним зростанням на основі самоконтролю та самооцінювання.

Самоконтроль виконує певні функції, серед яких найважливішими є організаційна, регулювальна, рефлексивна і розвивальна функції. Їх сукупність визначає ефективність процесу навчання.

Г. Нікіфоров відносить самоконтроль до обов'язкових ознак свідомості і самосвідомості людини й розглядає його в якості умови адекватного психічного відображення людиною свого внутрішнього світу і навколишнього об'єктивної реальності, вищою формою якого є свідомість. Тут самоконтроль виявляється включеним в усі форми психічних явищ, притаманних людині, тобто є інтегративним поняттям. Самоконтроль необхідний як на рівні самоврядування так і на рівні саморегуляції. А також при переході з одного рівня на інший. (Никифоров, 1989: 44). Таким чином, самоконтроль виступає в ролі навички та вміння, він дозволяє знаходити помилки, здійснювати самоперевірку і цим сприяти розвитку самостійності і підвищення рівня освітнього процесу.

Науковцями було доведено, що успішне формування самоконтролю тісно взаємопов'язано з мотивацією діяльності людини, в тому числі і навчальної. Усім відомо, що будь-яка діяльність людини проходить більш успішно і дає якісні результати, якщо при цьому всьому в особистості є міцні і глибокі мотиви, які викликають бажання діяти активно, долати труднощі, наполегливо рухатись до своєї мети. Для того, щоб сформулювати такі мотиви в навчальній діяльності, а саме в практиці використовується весь арсенал методів навчання (словесні, наочні, практичні, пошукові, проблемні) і різні методи самостійної роботи студентів.

Деякі психологи (Б. Ананьєв, П. Блонський, О. Крутецький), вважають самоконтроль властивістю особистості, суть якої полягає в умінні перевіряти власні дії та вчинки, помічати недоліки і помилки, критично аналізувати їх, і знаходити шляхи усунення. (Блонський, 1979: 67). На нашу думку, важливим є вміння людини сприймати інформацію і аналізувати її. Дієвим чинником є розвиток особистості, це впливає на подальший її успіх та психологічний стан.

Дослідники називають самоконтроль компонентом навчальної діяльності стверджують, що самоконтроль є важливим навчальним умінням, специфіка якого полягає в тому, щоб самостійно знаходити помилки, неточності.

Для майбутнього вчителя музичного мистецтва важливим є знання методики, вона синтезує усю навчальну інформацію, яку отримує майбутній вчитель, об'єднуючи її в систему знань необхідних у процесі продуктивної діяльності. Знання методики музичного виховання озброює студента сучасними методами й знайомить його з різними видами музичної діяльності, сприяє прагненню вчителя до творчої взаємодії, допомагає набувати навички самостійної роботи. І саме тут проявляється самоконтроль, який впливає на подальший успіх в професійній діяльності. Розвиток самоконтролю є одним із найважливіших передумов самостійної діяльності. Без самоконтролю та без допомоги вчителя буде складно виконати завдання. А досягнути успіхів у навчанні за таких умов буде непросто, не дивлячись на достатній рівень знань. Розвинути навички самоконтролю допоможуть вправи та практика.

У галузі музичної педагогіки самоконтроль у діяльності майбутнього фахівця досліджується у різних аспектах. А. Грінченко розглядає самоконтроль як складне явище, в механізмі якого виокремлюється комплекс взаємопов'язаних «сенсорно-перцептивно-рефлексивно-рухових дій», що демонструють відповідність функцій самоконтролю певним психічним станам виконавця. (Грінченко, 2017: 97). У ході дослідження виявлено, що рефлексія виявляє процеси, які впливають на формування самоконтролю, а саме: самоспостереження, самоаналіз, самооцінку. Слухове самоспостереження – перше, на що здатний студент під час гри.

На думку М. Павлової, «вокально-слуховий самоконтроль – це вміння, що дозволяє студенту контролювати свій спів на рівні відчуттів, відповідних до професійних вимог академічної школи сольного співу: чути і коригувати вокальні помилки і спів, розуміти сутність принципу єдності технічного та художнього в співі, знаходити способи вирішенні професійних завдань і активізувати самостійність у виконавській роботі над творами» (Павлова, 2002: 68). Тому формування вокально-слухового самоконтролю в майбутніх вчителів музичного мистецтва є одним із найважливіших завдань в професійній освіті.

Педагог Н. Малишева надає перевагу м'язовому компоненту вокально-слухового самоконтролю. Вона вважає, що без опори на м'язовий самоконтроль (м'язові відчуття) студент не досягне хороших результатів у процесі постановки голосу. На думку педагога, співак здійснює свій спів в основному інтуїтивно. Тому спів такого співака не завжди справляє приємне враження. Дуже часто

він супроводжується швидкою втомою втому голосу, незручністю в голосовому апараті співака, неприродністю звуку і, як наслідок, незадоволеністю як слухачів, так і виконавця. (Морозов, 1985: 568). Для того, щоб навчитися вміло володіти своїм голосом, студент має уміти правильно координувати діяльність усіх частин голосового апарату, після цього він дозволить уникнути втоми і зайвої напруги в м'язах. Найважливішим м'язовим відчуттям у співі є відчуття опори дихання. Воно виникає тільки при правильній координації дихання і роботи гортані. Це все приходить з практикою й чітким розумінням своїх дій.

Сутність слухового самоконтролю проявляється як зіставлення слухових уявлень з реальним звучанням, музиканти слуховий самоконтроль визначають через координацію і уявлення з даним сприйняттям (Щапов, 1968: 45). Слуховий самоконтроль – це вміння, за допомогою якого виконавець контролює свою гру на рівні відчуттів: він чує та коригує помилки, керує звучанням. Основою самоконтролю є: здатність оцінювати якісне звучання; правильність формування звуку; музичальність і художнє виконання.

До складників слухового самоконтролю належать: музичний слух – головний контролер виконання. Саме від нього залежить сприйняття недоліків та своєчасне їх виправлення; м'язовий самоконтроль – уміння правильно координувати діяльність апарату; емоційна виразність – це здатність висловлювати почуття власним виконанням. Відтворення творів чи вправ вимагає внутрішнього емоційного налаштування, адже інакше неможливо точно передати зміст («Самоконтроль співака: що це та як сформувати необхідні навички»). Внутрішні слухові уявлення дають простір для пошуку і формування образу, в якому відсутні технічні проблеми. Слухові уявлення налаштовують виконавський процес на таку послідовність: бачу-уявляю-граю-аналізую. Слуховий самоконтроль будується на здатності людини сприймати, усвідомлювати й оцінювати власний результат. У такій практиці важливо навчитись порівнювати власні виступи, відслідковувати можливі зміни, визначати позитивні чи можливо негативні моменти своїх виступів. Слухове самоспостереження – це перше, на що здатний студент під час гри. У процесі самоспостереження студент відстежує якість виконання слухових завдань і тим самим активує здатність до самостійного мислення і накопичення досвіду.

Л. Уколова розглядає самоконтроль як засіб самовдосконалення особистості, форми діяльності, що виявляється в перевірці і підтвердженні

поставленої мети в професійній роботі, в критичній оцінці цього процесу, у виправленні її недоліків і помилок. (Уколова, 1991: 67). Сам процес формування самоконтролю у вчителя музичного мистецтва включає в себе усвідомлене оволодіння комплексом взаємопов'язаних між собою умінь і навичок, що визначенні компонентним складом самоконтролю, які сприяють особистісній успішній реалізації в професійній діяльності та мають позитивну динаміку в розвитку професійних якостей, поліпшенні техніки в практичній діяльності.

На думку Т. Карнаухової, музично-слуховий самоконтроль – це форма діяльності виконавця, що виявляється в перевірці поставленого завдання, критичній оцінці як звукових результатів, так і самого процесу виконання й виправлення недоліків. (Карнаухова, 2006: 88). Тому важливо вміти контролювати себе і свої дії в будь-якому процесі. Слуховий самоконтроль передбачає собою незвичний вид діяльності, що пов'язаний з інтонуванням. Він проявляється в мовній, співочій, музично-виконавській діяльності. Самоконтроль полягає в умінні створювати інтонаційні еталони, оцінювати і співвідносити свій реальний стан, прогнозувати і коректувати власні дії задля досягненню еталонного інтонування. Інтонаційний самоконтроль формується на основі внутрішнього інтонаційно-слухового самоконтролю.

Л. Маркін досліджує формування інтонаційного самоконтролю майбутнього вчителя музики. У його розвідці критеріями і показниками сформованості інтонаційного самоконтролю визначено такі: інформаційний, який виражається в наявності інформації про відповідність фактичного результату його прогнозування і ступеня цієї відповідності, а також «зворотної інформації»; мотиваційно-ціннісний, виражений в характері мотивації орієнтованості на художню цінність музичного мистецтва і творчої художньої діяльності, мотиви саморозвитку; діяльнісно-практичний, представлений розвиненістю інтонаційного слуху, емоційністю сприйняття і виконання, навичками прогнозування власної діяльності, умінням коригувати її відповідно до тих змін цілями і завданнями.

Найефективніші засоби й методи формування інтонаційного самоконтролю у фаховій підготовці майбутнього вчителя музичного мистецтва, що орієнтована на компоненти самоконтролю (рефлексію, самооцінку, прогнозування, самокорекцію), систематизовані Л. Маркіним в такому порядку:

– на орієнтовно-прогностичному етапі: співвіднесення різних музичних інтонаційних звучань із

власними інструментально-виконавськими навичками; пошук і обробка інформації, самодіагностика, самоаналіз, самооцінка; проблемний метод викладу матеріалу, що орієнтований на інструментальне самовдосконалення;

– на технологічному етапі: накопичення знань, теоретичні засади мистецтва, прийоми та методи, знайомство із процесами інтонаційного самоконтролю у всіх його компонентах; інтонаційно-виконавський аналіз і синтез їх застосування в самостійній роботі; аналіз результатів діяльності, заснований на професійній рефлексії, самооцінка, прогнозування.

– на інтегративному етапі: формування внутрішньо інтонаційно-слухового уявлення; знаходження інтонаційних недоліків і помилок у роботі, інтонаційна виразність у створенні художнього образу; моделювання публічних, зокрема концертних виступів (Маркін, 2010: 10). Інтонаційний самоконтроль виступає як умовний рефлекс, який піддається удосконаленню як із боку педагога, так і з боку виконавця завдяки систематичній та цілеспрямованій праці двох сторін. Важливість такого навички є незаперечною для успішного розвитку професійної майстерності. Даний навик здобувається тільки за допомогою наполегливої та систематичної праці. Цей процес є психофізіологічним і вимагає активної участі свідомості, як, зрештою, будь-який процес, що веде до розвитку і вдосконалення.

Аналіз зазначеної проблеми показав, що формування навичок слухового самоконтролю майбутнього вчителя музичного мистецтва не розглядалося науковцями на заняттях з додаткового музичного інструменту (скрипки). Майже усі дослідники дотримуються такої думки, що у музичному виконавстві відсутність самоконтролю унеможливує послідовність виконавського процесу, його успішний результат, аналіз технічних прийомів, роботу над власними помилками у грі, створення художнього образу та інші складові музичного виконання. Відомо, що грати на скрипці не так просто. Скрипка гомофонний, гармонічний, співучий інструмент, головною якістю гри на скрипці є кантиленна мелодична лінія. Гра на музичному інструменті (скрипка) розвиває музичний слух, координацію рухів двох рук, пам'ять, дрібну моторику, доповнює і збагачує музичне мислення. Освоєння додаткового музичного інструменту (скрипка) відкриває додаткові можливості в основному музичному інструменті. Оволодіння грою на інструменті дає можливість бути більш сконцентрованим, допомагає відчувати свої дії, адже від цього залежить

якість виконання твору. Під час гри на додатковому музичному інструменті (скрипка) самоконтроль відіграє важливу роль, він відкриває нові можливості в основному музичному інструменті, розвиває образне мислення. Студент може порівнювати усі моменти в своїй грі і додавати щось нове, його техніка стане більш пластичною та технічною. Як бачимо, самоконтроль займає важливе місце у виконавській діяльності музиканта та самостійному опрацюванні творів. Завдяки розвитку навичок самоконтролю відбувається розвиток виконавської техніки, емоційної чуйності і чуттєвого досвіду, реалізація творчого самовираження.

Отже, сам процес формування й вдосконалення слухового самоконтролю можна продовжувати і надалі у педагогічній та музично-виконавській діяльності, в опорі на професійне акме. Для розвитку самоконтролю важливим є забезпечення комфортної атмосфери на заняттях, де значна роль відводиться співтворчості педагога та студента. Саме самоконтроль впливає на подальший успіх, він займає важливе місце у виконавській діяльності музиканта та самостійному опрацюванні

творів. Завдяки особистому розвитку та розвитку навичок самоконтролю відбувається зростання виконавської техніки, емоційної чуттєвості, реалізація творчого самовираження студента.

Висновки. Аналіз наукових джерел показав, що наразі існує певна кількість праць науковців із питань дослідження самоконтролю у різних видах діяльності. У фаховій підготовці вчителя музичного мистецтва вчені досліджували: інтонаційний самоконтроль, вокально-слуховий самоконтроль, музично-слуховий самоконтроль, самоконтроль в діяльності вчителя-музики у диригентсько-хоровій підготовці, самоконтроль виконавської діяльності музиканта ансамбліста. Але праць, що стосуються проблеми слухового самоконтролю майбутнього вчителя музичного мистецтва на заняттях з додаткового музичного інструменту (скрипка), немає. Тому подальші наші розвідки будуть присвячені розкриттю сутності та структури слухового самоконтролю майбутнього вчителя музичного мистецтва, розробці діагностичного інструментарію для визначення рівнів сформованості зазначеного феномену.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Блонський П. П. Избранные педагогические и психологические сочинения в 2-х томах. Ред. А. В. Петровский, Москва : Педагогика. 1979. Т. 2. 400 с.
2. Грінченко А. М. Педагогічні умови формування музично-виконавського самоконтролю студентів у процесі навчання гри на фортепіано. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 14 : Теорія і методика мистецької освіти*. Вип. 22(2). 2017. С. 96–103.
3. Гао Жоңцзюнь. Процесуально-функціональний аналіз самоконтролю майбутнього вчителя музики. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти*: збірник наук. праць. Вип. 21. 2016. С. 42–45.
4. Ильин Е. П. Психология воли. Санкт-Петербург : Питер, 2009. 368 с.
5. Карнаухова Т. И Музыкально-слуховой самоконтроль как средство саморегуляции учебно-познавательной деятельности студентов музыкальных факультетов. *Вестник Таганрогского института имени А.М. Чехова*, 2006. С. 111–115.
6. Маркин Л. И. Формирование интонационного самоконтроля у будущего учителя в процессе специальной подготовки Волгоград 2010. 174 с.
7. Морозов В. П. Эмоциональный слух человека. Эволюционная биохимия и физиология. 1985. Т. 21. С. 568–577.
8. Никифоров Г. С. Самоконтроль человека. Из-во Ленинградского университета, 1989. 192 с.
9. Немов Р. С. Психология: Учеб. для студ. высш. пед. учеб. заведений: в 3 кн. – 4-е изд. Гуманит. Общие основы психологи. изд. Центр ВЛАДОС, 2003. Кн. 1. 688 с.
10. Павлова М. А. Формирование вокально-слухового самоконтроля у студентов музыкально-педагогического факультета на занятиях по постановке голоса: автореф. дис. канд. пед. наук, Московский государственный открытый педагогический университет им. М. А. Шолохова, 13 00 02 Москва. 2008. 184 с.
11. Самоконтроль співака: що це та як сформувати необхідні навички. Миколаївський обласний центр народної творчості. веб-сайт. URL : <https://ocnt.com.ua/samokontrol-spivaka/> (дата звернення: 08.04.2021).
12. Уколова Л. И Самоконтроль в профессиональной подготовке учителя музыки. автореф. дис. канд. пед. наук, Моск. гос. заочн. пед. ин-т, 13.00.02 Москва, 1991. 280 с.
13. Щапов А. П. Некоторые вопросы фортепианной техники. Москва : Музыка. 1968. 247 с.

REFERENCES

1. Blons'kiy P. P. Izbranyye pedagogicheskiye i psikhologicheskiye sochineniyev 2-kh tomakh. [Selected pedagogical and psychological essays in 2 volumes]. Moskva: Pedagogika. 1979 T. 2. pp. 400 [in Russian].
2. Hrinchenko A. M. Pedagogichni umovy formuvannya muzychno-vykonavs'koho samokontrolyu studentiv u protsesi navchannya hry na fortepiano, [Pedagogical conditions for the formation of musical-performing self-control of students in the process of learning to play the piano]. *Natsional'noho pedagogichnoho universytetu imeni M.P. Drahomanova. Seriya 14. Teoriya i metodyka mystets'koyi osvity*: 2017. pp. 96-103 [in Ukrainian].

3. Hao Zhotszyun'. Protsesual'no-funktsional'nyy analiz samokontrolyu maybutn'oho vchytelya muzyky. [Procedural and functional analysis of self-control of the future music teacher] Naukovyy chasopys Natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Drahomanova. Seriya 14. Teoriya i metodyka mystets'koyi osvity: zbirnyk nauk. prats'. Vyp. 21 2016. pp. 42-45. [in Ukrainian].
4. Il'in Ye. P. Psikhologiya voli. [Psychology of will.] Sankt-Peterburg: Piter 2009. pp. 368 [in Russian].
5. Karnaukhova T. I. Muzykal'no-slukhvoy samokontrol' kak sredstvo samoregulyatsii uchebno-poznavatel'noy deyatel'nosti studentov muzykal'nykh fakul'tetov. [Musical-auditory self-control as a means of self-regulation of educational and cognitive activity of students of music faculties]. Vestnik Taganrofskogo instituta imeni A. M. Chekhova, 2006. pp. 111-115. [in Russian].
6. Markin L. I. Formirovaniye intonatsionnogo samokontrolya u budushchego uchitelya v protsesse spetsial'noy podgotovki [Formation of intonational self-control in the future teacher in the process of special training] Volgograd 2010. pp. 174. [in Russian].
7. Morozov V. P. Emotsional'nyy slukh cheloveka [Emotional hearing of a person] Evolyutsionnaya biokhimiya i fiziologiya. T. 21. 1985. pp. 568-577. [in Russian].
8. Nikiforov G. S. Samokontrol' cheloveka. [Human self-control] Iz-vo Leningradskogo universiteta, 1989. pp.192. [in Russian].
9. Nemov R. S. Psikhologiya: Ucheb. dlya stud. vyssh. ped. ucheb. zavedeniy: v 3 kn. – 4-ye izd. [Psychology: textbook. for stud. higher. ped. study. institutions: in 3 books. - 4th ed.] Gumanit. izd. Obshchiye osnovy psikhologi. Tsentr VLADOS, 2003. Kn. 1. pp. 693. [in Russian].
10. Pavlova M. A. Formirovaniye vokal'no-slukhovogo samokontrolya u studentov muzykal'no-pedagogicheskogo fakul'teta na zanyatiyakh po postanovke golosa. [Formation of vocal-auditory self-control among students of the faculty of music and Pedagogy in the classroom for voice training]. avtoref. dis. kand. ped. nauk, Moskovs'kiy gosudarstvennyy otkrytyy pedagogicheskiy universitet im. M. A. Sholokhova, 13 00 02 Moskva. 2008. pp. 184. [in Russian].
11. Samokontrol' spivaka: shcho tse ta yak sformuvaty neobkhidni navychky. [Self self-control: what it is and how to form the necessary skills]. Mykolayivs'kyy oblasnyy tsentr narodnoyi tvorchosti. veb-sayt. URL: <https://ocnt.com.ua/samokontrol-spivaka/> (data zvernennya: 08.04.2021). [in Ukrainian].
12. Ukolova L. I. Samokontrol' v professional'noy podgotovke uchitelya muzyki. [Self-control in the professional training of a music teacher]. (Avtoref. dis. kand. ped. nauk), Mosk. gos. zaochn. ped. in-t, 13.00.02 Moskva. 1991. pp. 280 [in Russian].
13. Shchapov A. P. Nekotoryye voprosy fortepiannoy tekhniki [Some questions of piano technique]. Moskva: Muzyka. 1968. pp. 247 [in Russian].